

22.

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje **Dominko Viljem**, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.

Izdaja »Goriško kmetijsko društvo« v Gorici — Korenski trg št. 2. List izhaja v prvi in drugi polovici vsakega meseca ter stane 3 K na leto. Udje »Goriškega kmetijskega društva« dobivajo list brezplačno

Štev. 17.

V Gorici dne 15. septembra 1914.

Tečaj X

Če se krave prepojajo

ali zvržejo, tiči vzrok v spolovilnem kužnem kataru.

„ . . Bissulin odgovarja vsem zahtevam in je sredstvo, katero pri spolovilnem kužnem kataru skoraj nikdar ne odreče“.

Der fränkische Bauer 1912, N. 12.

„ . . Med zdravili, ki se uporabljajo zoper kužni katar, je bissulin prvi.“

Allg. Schweizer Ztg. 1909, N. 12.

„ . . Zdravljenje z bissulinom se do dandanes najboljše sponaša“.

Köztelek 1909, N. 9.

Bissulin se dobi samo na predpis živinozdravnika. Čuvajte se pred ponarjenimi izdelki! Vsak čepek pristnega bissulina nosi ime na svojem ovoju. Brošurica s sliko te bolezni se dobi brezplačno pri H. Trommsdorff, kem. tvornica, Aachen.

MARONNA IN STUD. KNJIZNICA TRST

COB155

4821/1914

Kmečka banka v Gorici na Kornu št. 12

eskomptuje menjice pod jako ugodnimi pogoji. Sprejema vloge na knjižice in tekoči račun, ter jih obrestuje čisto po $4 \frac{3}{4} \frac{0}{0}$

stalne vloge po dogovoru tudi višje.

Načelstvo obstoji iz gg. Dr. Alojzij Franko, predsednik, Ivan Saunig, velep. in župan v Biljah, podpredsednik, Matija Rutar, c. kr. viš. sodni svetnik v Gorici, Anton Klančič, velep. in župan - - - v Podgori, Ignacij Križman, nadučitelj v Dornbergu. - - -

SVILOREJSKI ZAVOD deželnega kulturnega sveta v Tridentu s podružnico v adrijanskem Castelmare (Abruzzi)

Sviloprejkino seme, selekcionirano po celularnem sistemu.

Posebne reje za dobavo semena.

Fizijologično in mikroskopično odbiranje.

== Racionelno križanje. ==

Posebnost Bigiallo sperico a baco moro } Giallo puro di razza
Poligiallo } originarie dall'Italia
} meridionale. ==

• Ta zavod se glasom svojih določil ne bavi s kupčijo in špekulacijo. — Njegov namen je edino le ta, da prideluje zdravo in izborno sviloprejkino seme — kar dokazujejo 30 letni rezultati. Ta zavod je v stanu, pridelovati najbolj zanesljivo — zdravo seme, ker je opremljen z vsemi modernimi pripravami za izrejo sviloprejk, ter za dobavo in preiskovanje semena in ker ima zanesljivo in tehniški izobraženo osobje.

Naročbe sprejema: Pelicon Franc h. št. 56 — Sovodnje pri Rubijah (Goriško), pa tudi „Gor. kmet. društvo“
v Gorici.

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.

Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 17.   V Gorici, dne 15. septembra 1914.   Tečaj X.

OBSEG : 1. Kmetovalcem Avstrije !; 2. Zopet žito; 3. Navodilo za sušenje češpelj; 4. Gospodarske drobtinice; 5. Poročila; 6. Razglasi; 7. Društvene vesti.

Kmetovalcem Avstrije!

Veliki, toda resni čas stavlja na kmetovalce Avstrije težke zahteve. Tisoči kmetov se nahajajo pod orožjem in se bojujejo hrabro za čast in veličino naše očetnjave.

Toda v nič manjši meri je dolžnost kmetovalcev Avstrije, da skrbe zeto, da zmagoslavna armada in pa doma ostali narod ne boste trpela lakote.

To vzvišeno dolžnost izpolnuje kmečko prebivalstvo te dni na hvalevreden način in sicer s tem, da spravlja žetev, s katero nas je Bog letos bogato obdaroval, pridno pod varno streho.

Krepke roke so zamenjale kose z mečem. Toda starčki, ženske in otroci napenjajo svoje slabe moči in nadomeščajo z občudovanja vrednim uspehom one, ki so odšli v boj za cesarja in državo, za lastno grudo in svobodo kmeta.

Tako je skoro v vseh delih naše širne države letošnja setev zagotovljena.

Toda s tem se ne smemo zadovoljiti in ne morda pozabiti pod silnimi vtisi sedanjih dni na poznejše čase.

Četudi upamo s sigurnostjo, da pride, še predno bodo zelenele prve setve, zopet blagoslov miru, moramo kljub temu skrbeti zato, da bomo pripravljeni za prihodnje leto in da nas po grozotah vojne ne obišče lakota.

Zaloge letošnje žetve se bodo deloma spravile, uvozi bodo morda še ovirani.

Sedaj gre za to, da se polja kljub pomanjkanju mnogih kmečkih rok, kljub pomanjkanju konj, obdelajo z vsemi močmi tako, da bo žetev prihodnje leto tako bogata, kolikoršen je bil vedno blagoslov božji.

Tudi največja skrb, tudi najglobokeja žalost, ne sme ovirati dela setve in z medsebojno pomočjo je treba premagati vse težkoče.

Gre pa dalje tudi zato, da posejemo letos ravno to, kar bomo prihodnje leto najbolj rabili: sadove, ki so za dnevno prehrano človeka najbolj potrebni.

Zato skrbite pred vsem za pšenico, rž, krompir in stročne sadove, da se uspešno nadomeste po živinoreji in mlekarstvu pribavljena hranilna sredstva naroda, ki bodo morda vsled sedanjih zahtev vojne do konca manj bogato na razpolago.

Saditev vseh teh sadov se bo sicer izkazala pod sedanjimi razmerami, jako dobičkanosna.

Omejite — v kolikor dovoljujejo to oziri na celokupno narodno gospodarstvo — saditev rastlin, ki so za narod, ki se vrača z vojne, manj važne.

Bodite si v svesti dolžnosti, ki jih imate kot preživljajoči stan države in hvaležen Vam bo celokupni narod.

Dunaj, dné 19. avgusta 1904.

C. k. r. kmetijski minister:

Zenker s. r.

Zopet žito!

Pred kakimi osmimi leti sem čital v nekem kmetijskem časopisu članek z naslovom »Nič več žita«. Pisec tega članka je rekel takrat med drugim, da se seje pri nas mnogo žita, a da se ga pridelava kljub temu le malo. Omenjal je, da pridelajo drugod na ha površine poprečno 17¹/₂ kvintalov zrnja, pri nas pa komaj po 7 kvintalov, a v Istri, da ne pridelajo celo zadnje tu navedene množine. Pisec članka meni, da naša zemlja ni sposobna za pridelovanje žita, z druge strani pa da se

pridelovanje istega sploh ne izplača, ker se je prodajal takrat kvintal pšenice po 14—16 kron. Sicer pa pravi pisec konečno to-le: »Mogoče, da se razmere sčasoma spremenijo, takrat spremenimo lahko tudi mi zopet svoje gospodarstvo.«

Te njegove poslednje besede so se danes uresničile in silij nas potreba in lastna korist, da res svoje gospodarstvo, če že ne za več let zaporedoma, vstj za par let spremenimo in sicer to-le iz prav važnih razlogov. Razmere so se spremenile! Nahajamo se v vojnem stanju. Na tisoče in tisoče naših kmetovalcev se nahaja pod orožjem, ki vrše svojo sveto dolžnost za predrago očetnjo v polni meri. Velike dolžnosti so prevzeli cni za nas, zato pa je sveta dolžnost vseh nas doma ostalih kmetovalcev in kmetic, da že vnaprej poskrbimo za to, da naši junaki-bojevniki in njihovi za delo nezmožni, doma ostali družinski člani, ne bodo trpeli lakote, ne na bojišču, pa tudi ne potem, ko se srečno povrnejo v domovino k svojcem.

Naša sveta dolžnost je ne samo, da spravimo pravilno pod streho pridelke, ki so nam jih odišli izročili v oskrbo, marveč da pridelamo potrebni živež za nje in zase tudi za poznejši čas, za čas, ko se zopet vrne blagoslov miru. Obsejati moramo naša polja v primernem razmerju z veličino naših kmetiji že pred zimo s takimi rastlinami, ki nam dajo v bodočem letu zino za naš vsakdanji kruh, in to zrnje so ozimine, za naše razmere pred vsem pa pšenica.

Doslej smo se pečali večinoma, oziroma izključno, posebnic pa na Gogriškem, s pridelovanjem zelenjave in zgodnjega krompirja, ter smo pridelovanje žita popolnoma prezirali. Še celo v naših hribih se je sejalo le toliko žita, da se je pridelalo nekaj slame za kritje streh. Žito je bilo doslej le nekaj postronski pridelek.

Nastopil je oni čas, v katerem je treba tudi način kmetovanja spremeniti za gotovo dobo. V sedanjem položaju nikakor ne kaže več, da bi se bavili samo s pridelovanjem samega zgodnjega krompirja, zelenjave za trg in krmskih rastlin po njivah, marveč pridelovati bo treba tudi nekoliko žita. Našemu zgodnjem krompirju in preobili zelenjavi morda ne bo dobiti z lepa toliko odjemalcev, kakor pa za žito — vsakdanji

kruh. Krmskih rastlin nam pa vsaj začasno ne bo potreba pridelovati v takšni meri, v kakršni smo jih doslej, kajti mnogo živine, osobito konj je uporabljenih drugje. Nočem pa reči s tem, da naj bi si omejili svoje kmetovanje samo na pridelovanje žita, marveč celo toplo priporočam onemu, ki ima zemlje nad svojo potrebo, naj se ukvarja še nadalje s pridelovanjem zgodnjega in poznega krompirja, zelenjave in krme v primernem obsegu.

Le naj navadem v utrditev mojega nasveta tudi to- da je cena žitu samo v tekočem letu, t. j. od 1. januarja do danes, znatno poskočila. Na dunajskem trgu je notirala pšenica 1. januarja t. l. kvintal po 24 kron, pšenična, moka pa 35 K 70 v, dne 10. septembra t. l. pa je že poskočila cena kvintalu pšenice na 32 K 70 v, kvintalu pšenične moke pa 54 K 10 v. V osmihi letih je poskočila toraj cena pšenici od 16 kron na 24 in danes celo na 32 K 70 v. Vse to kaže toraj, da je pridelovanje zrnja zelo potrebno. Veliko pšenice se prideluje v Ameriki, v Evropi pa največ na Ruskem, Francoskem in Ogerskem, ali na to pšenico se ne smemo preveč zanašati.

Z ozirom na prejnavedene okolnosti, nam kaže, da pridelujemo sami vsaj nekaj žita, da poskrbimo za vsakdanji kruh. Ker pa je že marsikateri pozabil, kako se prideluje pšenica, zato hočem na kratko tu opisati, kakšno lego, tla in oskrbovanje zahteva.

Pšenica se vobče najbolje obnese na zvezni, močni in nekoliko vlažni glinasti ali pa ilovnati zemlji. Izvrstno obrodi tudi na glinasti opoki. Lahka zemlja ji ugaja, samo če je dovolj vlažna in dobro pognojena. Najbolj ji ugaja odprta in solnčna lega, mrzla in suha lega pa ni za njo. Najbolje raste na preoranem deteljišču, za turšico in krompirjem.

Najboljši čas za sejanje zimske pšenice je od kvaternega tedna do sv. Luka, t. j. od polovice septembra do polovice oktobra. Staro kmečko pravilo se glasi »Sv. Luka, pšenica kuhla«. Sicer pa se mora posejati pšenico na vsak načini tako zgodaj, da se do zime dobro obraste.

Če je zemlja rahla, naj še preorje njiva nekoliko dni pred sejanjem, da se zemlja do sejanja nekoliko uleže. Nikar naj se ne seje pšenice na plevelne in slabo obdelane njive.

Ako je le mogoče, naj se seje pšenico na njivo, ki je bila že za njeno prednico, ali za prejšnji pridelek dobro pognojena, kajti na sveže pognojeni njivi pšenica rada poleže, a tudi rija in snet se je rada polotita. Samo če je zemlja lahka, se gnoji pšenici lahko s hlevskim gnojem, kateri pa mora biti dobro uležan.

Ako se seje pšenica načez, potrebuje se semena za hektar superfosfat s 14—16% v vodi raztopne fosforove kisline ali pa Tomaževa žindra. Na vsak hektar površine naj se raztrosi 200 do 300 kg superfosfata ali pa 600 kg Tomaževe žindre in 80 do 100 kg 40 odstotne kalijeve soli. Če pa primanjkuje zemlji dušca, naj se raztrosi na vsak ha še 60—80 kg žveplenokislega amonijaka.

Za lahke zemlje naj se vzame na ha 250—5000 kg kajnita, 300—400 kg Tomaževe žindre in 60—80 kg žveplenokislega amonijaka. Dobro si zapomni, da Tomaževe žindre in žveplenokislega amonijaka ni smeti istočasno raztrositi, marveč žindro vsaj 14 dni pred amonijakom.

Ako se seje pšenica načez, potrebuje se semena za hektar povprečno $2\frac{1}{2}$ hektolitra. Da se zatre snet na zrnju, naj se ga namala pred sejanjem v modrogalični raztopini. V to svrhu se raztopi v 100 l vode $\frac{1}{2}$ kg modre galice in namaka seme v ti raztopini 12—16 ur. Sveda moraš naliti na seme toliko raztopine, da bo seme pod raztopino. V raztopino vrženo seme s kolcem nekoliko pomešaj in posnami z roko vse na površju raztopine plavajoče zrnje. Ko se je seme zadostno namočilo, vodo odcedi, ga razgrni na deske in počakaj, da se nekoliko osuši, nakar ga šele uporabi za sejanje. Čuvaj, da ne bodo kokoši žrle namakane pšenice! Na težki in srednje zvezni zemlji sejaj pšenico na lehe, na rahli pa pod brazdo in sicer k večem 4 prste globoko.

Ako opaziš spomladi, da je pšenična setev preveč bleda in slabo razraščena, polij jo s stanjšano gnojnico, še manj dela pa boš imel, če raztrošiš na vsak ha površine, kar povrhu 80 kg čilskega solitra.

Ako je setev pregosta, prevleči jo spomladi z brano, sicer je sploh dobro da vsako pšenično setev spomladi pobranaš, da

se težka in strjena zemlja prerahlja. Nekateri sejejo med tem brananjem med pšenico deteljo.

Nikar ne pozabi, da se mora pšenico, posebno če raste med njo nadležni plevel, tudi še začasa opleti.

Navodilo za sušenje češpelj.

Z ozirom na to, da so na Hrvaškem in v Slavoniji češplje izredno bogato obrodile, pokazala se je potreba, najti sredstva in načine, po katerih bi se dale češklje čim lažej in dobro vnovčiti. Najbolje in najgotovейše se dajo vnovčiti češplje, ako se jih posuši na tak način, kakršnega zahtevajo zunanja tržišča.

Dosedanji vdomačeni način sušenja češpelj nam ni dajal takega sušja, marveč sušje, ki ni imelo vabljive zunanosti in ki je bilo navadno preveč presušeno - prepečeno, grenko in brez vsakega soka. Radi tega moramo, če hočemo napraviti dobro sušje prve vrste, poprijeti se drugega in do dandanes preskušeneга načina sušenja češpelj. To zamoremo doseči edino s sušenjem v primerni sušilnici.

Da se zamore vsak seznaniti s takšno sušilnico, zato smo napravili poseben načrt, iz katerega se lahko razvidi, kako se jo napravi.^{*)}

Kako se napravi takšna sušilnica?

Takšna sušilnica se zgradi navadno iz vejnate pletenine, nežgane ali pa iz žgane opeke, samo pa se mora narediti ona stran, skozi katero se vlagajo lese v sušilnico, iz desk. Sušilnica je visoka 2 m, široka 1.7 m, dolga pa 2—3 m.

V dnu sušilnice v zemlji sta dva jarka za kurjenje, katera prehajata v navadni dimnik. Jarka, v katerih se kuri, sta pokrita na vrhu z opeko ali pa z železno pločevino, kakršna se uporablja za pokrov pri štedilnikih. Strop sušilnice je napravljen iz vejnate pletenine ali desk, a vse je ometano ali obdano z ilovico, kateri se je primešalo precej plev. Sušilnica je pokrita

---

^{*)} Ta načrt dobj lahko vsakteri od »Hrvatsko-slavonskega društva v Zagrebu« z navodilom vred, sicer je društvenikom »Gor. kmet. društva« tudi v društvenem uradu na razpolago.

z opekami ali deskami. Osemdeset centimetrov visoko nad zemljo se nahaja pri sušilnici odprtina za vlaganje les, katerih je 4 vrste.

Lese leže na jednostavnih drvenih prečkah. Odprtina, skozi katero se vlagajo lese, se zapira z lesenima pokrovoma. Lese so široke 0.65 m, dolge 1.7 m, ter gre jih v vsak predaj po 3 do 4, a v vse štiri predale 12 oziroma 16. Na vsako lesno se spravi lahko po 18 kg svežih češpelj, a na vseh 12 do 16 lesic torej 200 do 300 kg. Iz 100 kg svežih češpelj se dobi 28 do 30 kg češpljevega sušja.

Za sušenje češpelj se uporabi lahko tudi navadna krušna peč, samo pa je treba odprtino ali kurišče pri njej zvečati za toliko, da se porivajo skozi njo lahko lese in omogoči pristop zraka, da se temperatura lahko uravnava ali regulira. V to svrhu je treba napraviti pri krušni pči in sicer na dnu nje in na vrhu odduške, kateri se zamorejo po potrebi odpirati in zapirati. Ako je krušna peč nizka, naloži se v njo lahko po dve vrsti manjših les na takozvano kozličce, ako je višja tudi po tri vrste druga nad drugo. V krušno peč se začne porivati lese, ko je peč tako topla, kakršna mora biti za pečenje kruha. Preden se začne vlagati lese, naj se žrjavica iz peči pogrebe in eventuelno tudi pomete z valjo. Po preteku treh ur naj se lese potegnejo iz peči, sušje-češplje ohlade na prostem in nato zopet porinejo v peč. Nato se suše češplje nadalje tako dolgo, dokler se popolnoma posuše, seveda pa le v toliko, da niso ne presuhe a tudi ne preveč sočne. Ako zapazimo med sušenjem, da je toplina v krušni peči previsoka, t. j., da češplje pokajo in se iz njih izceja sok, naj se toplina s pomočjo prejšomenjenih odduškov ali vravnavalnikov uravna.

Kako se imajo pripraviti češplje za sušenje?

Češplje za sušenje morajo biti pred vsem popolnoma zrele, ali vendar ne prezrele. Češplje, namenjene za sušje, naj se obirajo in ne otresajo. Razen tega naj se vzame za sušenje samo debelejše in popolnoma zrele češplje. Zato naj se odbere pred sušenjem vse drobne češplje in jih uporabi za povidel, vse ostale večje naj se pa posuši. Tem potom zadobimo lepše sušje, nego če češpelj nismo prebrali.

Preden se začno češplje sušiti, je prav, če se jih, ko so odbrane, pusti na zraku 1—2 dni, da malo uvenejo, to je, dokler se češpljeva lupina krog peclja nekoliko nagrbanči. Za tem naj se pokladajo češplje na lese, ki so nalašč za to pripravljene (bodisi spletene iz šib ali pa iz pocinjene žice). Denejo naj se češplje druga poleg druge, a ne preveč na tesnem, ter pazi naj se da bo pecelj obrnjen navzgor, kajti s tem se prepreči, da se ne izcedi med sušenjem iz njih preveč soka.

Na kak način se suši?

Ko se je doseglo s pazljivim in ne prenačnim kurenjem temperaturo v sušilnici 50—60 stopinj Celzija, začne naj se z vlaganjem s češpljami naloženih les. V sušilnici naj se suše češplje skozi celih 6 ur. Med sušenjem naj se vse lese enkrat preloži (približno po 3 urah) in sicer tako, da se preloži iz sredine nakladka eno na vrh druge pa spodaj, one od zgoraj in zdolej naj se pa preložijo na sredino. S tem se doseže, da se suše češplje na vseh lesah enakomerno.

Po 6-urnem sušenju naj se lese potegne iz sušilnice, ter češplje ohlade in še nadalje sušijo na zraku drugih 6 do 12 ur. S tem, da se češplje spravijo iz sušilnice, izhlapi na zraku iz njih preobilna vlaga, zato se s sušenjem v sušilnici prejenja, in suši potem naravnim potom. S tem se razen tega prepreči, da češplje v sušilnici ne nabreknejo, da se ne prepečejo ali da ne popokajo. Češplje se na ta način gotovo primerno posušijo, sušje je znatno boljše, a s tem se doseže tudi to, da se posuši na ta način dvakrat več češpelj nego sicer, ker se lahko v onem času, ko se ohlaja prvo sušje na zraku, suši v sušilnici že druge češplje.

Ko smo se prepričali, da so se naprvo vložene češplje zadostno razhladile, naj se druge v sušilnico vložene češplje z lesami vred potegnajo iz sušilnice, a denejo razhlajene na to zopet v sušilnico, v kateri naj se toplino polagoma zviša na 80 stopinj Celzija, sicer pa naj se zvišuje toplino polagoma in previdno. Pri tem je treba paziti posebno na to, da se češplje premočno ne presuše, ker zadobe potem grdo lice in grenak okus. Zato se mora vzeti češplje pri drugem sušenju še dotlej iz sušilnice, dokler so še nekoliko sočne. To sušenje traja k večem 6—8 ur. Tako se nadaljuje s sušenjem, a paziti je treba pri tem

na to, da se toplino, ko je dosegla 80° C, potem ko je jedno sušenje popolnoma dovršeno in se je lese ptegnilo iz sušilnice, in preden se porinejo v sušilnico druge lese s svežimi češpljami, zniža toplina na 50—60° C. in sicer s pomočjo otvoritve sušilničnih ventilatorjev.

Med sušenjem, če je toplina stalna, naj bodo ventilatorji zaprti, da se zrak v sušilnici preveč ne razhladi. Če se zapazi, da je začela toplina v sušilnici prenglo naraščati (kar se dožene z navadnim steklenim toplomerom), naj se jo z odpiranjem odduškov primerno zniža.

Ko so se češplje dodobra posušile, pusti naj se jih na lesah, dokler se popolnoma ohladijo. Nato naj se jih shrani v snažne in zračne shrambe. Preden se jih ponudi na prodaj, naj se skrbno pregledajo in preberejo, ter odbere vse grde in preveč posušene tako, da ostanejo za prodaj same zdrave in čiste. Da bodo izgledale bolj okusno in da se jih lahko hitreje razpeča, naj se spravijo suhe češplje v male zabojčke (kistice), držeeče po 5 kg.

Po »Gospodarskem Listu«.

Gospodarske drobtinice.

Pozor pri uporabi umetnih gnojil! Čilski in kalcijev solitar škodujeta živalim, zato naj se pazi, da se ne bo namakalo ali izpiralo izpraznjenih solitarjevih vreč ali pa posod, v katerih se je hranilo solitar, v vodi in posodah, katere se rabi za napajanje živine. Ko se raztroša kalcijev dušec, osobito pa o vetrovnem vremenu, naj se dene na oči varnostna očala in obuje rokavice. Priporoča se tudi namazati nage dele trupla, kakor obličje, vrat in roke z vazelinom ali pa z oljem, da ne pride razjedljivo apno tako zlehka do kože in da se nesnaga laže odstrani z gorko vodo.

Frodelj, t. j. v avgustu ali septembru s topol, brestov, jesenov, bukev, lip, jelš in lesk odsekane listnate veje, imajo, če se jih pravilno posuši in pravilno shrani, enako redilnost kakor dobro seno.

Da se mleko ne prismođi, naj se ne dene vret v suho kozico ali lonec, marveč v takšno, v kateri je štala že prej dalj časa voda.

Dobro, izdatno sredstvo zoper drisko je jerebika. Jerebiko skuhaj na vodi in vzemi 3 do 4 krat na dan po eno žličko te vkuhe.

Na kakšen način se pospeši rodovitnost sadnega drevja. Ker nastavlja sadno drevje v avgustu in septembru sadne popke za prihodnje leto in ker pripomaga k temu fosforova kislina, da se spremene lesni popki v cvetne oziroma sadne, zato je dobro, če se pognoji sadnemu drevju v tem času s fosfornimi gnojili. Doslej se je sponesla najbolje zmes fosfornatih in kalijevatih gnojil.

Ko se hoče poslati grozdje v daljne kraje, ravnati je tako-le:

1. S škarjicami naj se odščipnejo z grozda vse gnile, nezrele in pokvarjene jagode. Grozdi morajo biti popolnoma zdravi.

2. Vzame naj se samo grozdje takih vrst, katerega jagode imajo debela lupino, kakor n. pr. žlahtnina, malvazija i. dr. e.

3. Potrga naj se grozdje o suhem vremenu.

4. Za razpošiljanje grozdja so košarice najprimernejše.

5. Vsak grozd naj se, preden se dene v košarico, zavije v tenak ali svilnat papir. Za belo grozdje naj se vzame bel, za črno pa rudeč papir.

6. Ob stranicah košarice naj se dene bolj močan a mehkejši papir, na dno pa nekoliko lesne volne ali struževja in vrh njegova plast spravljenega papirja. Najbolji za to je pivnik. Ko se je košarico naštrihalo z grozdem, naj se dene tudi navrh spravljen pivnik in nekoliko lesne volne.

7. Grozdje naj se kolikor mogoče stlači v ošarico in napolni jo tako, da bo štrlelo iz nje za kakih 10 cm.

8. Ko se je košarico z grozdem napolnilo, naj se pokrov na več krajih prišije z vrstico, a navrh pokrova prišije košček lepenke z naslovom.

Poročila.

Po naborni komisiji od kmetovalecev kupljeni in za vojno še neuporabljeni konji se bodo dajali v rejo kmetovalcem. — Glasom odloka c. in kr. vojnega ministerstva z dne 15. avgusta 1914, odd. 3, š. 2886 in 29. avgusta 1914, odd. 3, števil. 3336 se bodo oddajali konji vojaških poveljništev, začasa dokler ne pojdejo v vojsko, v rejo in uporabo zasebnikom.

Kraji, v katere se bodo oddajali ti konji v rabo, smejo biti oddaljeni od konjskega zbirališča samo za toliko, da dospejo v slučaju odpoklica kvečem v teku 24 urah zopet na lice mesta.

V prvi vrsti se bodo oddajali v rabo kmetovalcem težki konji in za vožnjo sposobni žrebci.

Kdor želi dobiti v rejo te konje, mora:

1) Vložiti prošnjo pri onem poveljništvu, kjer se konji nahajajo (Pferdesammelkommando, Kommando des Eratzkörpers).

2) Prosilec se mora zavezati, da ohrani izposojena živinčeta v takšnem stanu, v kakršnem jih je dobil od poveljništva.

3) Da v slučaju, če konj zboli, ga da zdraviti na lastne troške. Če bi se dokazalo, da je konj, v času ko ga je imel prevzemnik, obolel ali celo poginil, da povrne škodo, ki je s tem nastala.

4) Da naznani nemudoma, če mu konj zboli ali celo pogine, poveljništvu od katerega je konja prejel.

5) Da ne posodi sprejetih živinčet drugim.

6) Da se zaveže prignati živinče na zahtevo poveljništva, ki mu je konja dalo v rabo, ob določeni uri na določeno mesto in sicer sam ali po kakšni drugi osebi.

Natančnejša pojasnila se dobe pri »Gor. kmet. društvu«.

Prošnje za sprejem v vožnji izučenih žrebcev iz c. kr. zrebčaren se imajo, kakor je naznanilo c. kr. namestništvo z dne 26. avgusta 1914, pod št. II. - 18/60 - 14, vložiti na »K. k. Staatshengstenposten N.ro 3 v Selu pri Ljubljani.

Trajna zelenjad; prezimljenje. -- Z odlokom od 26. avgusta 1914, št. 39655 je izdalo c. kr. poljedelsko ministerstvo to-le okrožnico:

»Po predležeh poizvedovanjih se je nadejati skoraj v vseh avstrijskih pokrajinah prav zadostno, oziroma obilno

trajne zelenjadi, katera bo skor gotovo vsled pogojnega izvoza, ki ga zna povzročiti vojna, ostala v raznih krajih.

Nadalje ni izključeno, da ne bi prihajalo to zimo in na spomlad zadostno zimske zelenjave iz Ogrske in Nemčije, kakor tudi ne pomladanske iz Italije, kakor je bilo navadno doslej, radi česar lahko računamo, da bo trajne zelenjadi v jeseni v raznih pokrajinah odveč na razpolago, nasprotno pa bi selahko zgodilo, da bo po zimi in mogoče celo tudi spomladi primanjkovala mimogrede za preskrbovanje večjih mest z njo.

Temu se da odpomoči s tem, da se shrani v jeseni pobrano svežo trajno zelenjad na primeren način čez zimo za bodočo zimo in spomlad. Zato se priporoča vsem zelenjadorejcem, naj storijo to, česar morda v prejšnjih letih niso storili, da skrbno shranijo čez zimo trajno zelenjad.

Gre se v glavnem za to, da se shrani kolikor mogoče mnogo zeljnatih, kakor vrzot, kapusa in podzemske kolerabe, nadalje korenja, jestvene pese in navadne repe.

V splošnem interesu je toraj, da kmetijske in vrtnarske korzoracije pouče interesente, spadajoče v njihov okoliš na kak najprimernejši in najlaži način se da zelenjava prezimiti, pri čemur naj bi sodelovali tudi učitelji kmetijskih šol s primernim poukom.

Glavni pogoj, da se prejnašteta zelenjava dobro ohrani, je ta, da se jo pusti kolikor mogoče dolgo na prostem in da se popolnoma razvije. Največ zelenjave se pokvari vsled tega, ker se prezgodaj pobere in spravi za zimfo. Nadalje je treba vzeti v to svrhu le popolnoma doraslo zelenjad, drugo naj se uporabi za dnevni konsum. Korenstvo naj se pobira semo o suhem vremenu, naj se ga pa tudi ne pere, marveč zemljo z njega samo gtrese ali pa odrsa. Korenstvo se da ohraniti čez zimo, samo če je zdravo in če je v takem sanu, da še lahko še nadalje poganja. Zato naj se mu samo večji liste odstrani, a srce naj se pusti.

Jame za prezimljenje zelenjave naj se napravijo na priležnem prostoru, zemlja ne sme biti prevlažna. Napravijo naj se jame in jarki za prezimljenje zelenjave blizu gospodarskega splotja in sicer tako, da se vzame zelenjava lahko vsak čas — tudi ko zemlja zmrzuje — iz njih, ne da bi se s tem kvarilo

cel kup. Poskrbeti je treba za primerno pokritje v zemlji, shranjene zelenjave o hudem mrazu in paziti je treba obenem, da ne trpi vložena zelenjava vsled deževnice in snežnice. Prav tako je treba skrbeti za to, da se da shranjenemu korenstvu pozimi nekoliko odduška in sicer o lepih in toplih dneh, korenstvo prebere in osnaži, ter pokvarjeno odstrani. Priporočati bi bilo, da bi zelenjadorejci južnih dežel nasadili letos mnogo več zimске in spomladanske zelenjave nego navadno.

Oprostitev kvalificiranega kmetijskega osebja od črnovojniške službe. — C. kr. poljedelsko ministerstvo je naznanilo z odlokom z dne 16. avgusta 1914, števil. 38-247, potom c. k. namestništva v Trstu (dopis z dne 28. avgusta 1914, št. 1623/84—14), da je razposalo c. kr. ministerstvo za domobranstvo vsled intervencije poljedelskega ministerstva vojaškim poveljništvom na Dunaju, v Gradcu, Pragi, Litomicah in Krakovem naslednje povelje:

Črnovojniki kmetijskega poklica, katerih ni mogoče nadomestiti z navadnimi delavci, se v slučaju neobhodne potrebe in če še niso bili poklicani v vojsko ali pa so že prideljani nadomestnim formacijam, za časa te neobhodne potrebe lahko oprostite od vstopa v črnovojniško službo. Oni črnovojniki pa, ki so že nastopili črnovojniško službo, naj se odpustijo le v izjemnih in najnujnejših slučajih.

Da se prepreči zloraba te olajšave, zaukazalo je c. kr. ministerstvo za domobranstvo obenem, da se morajo predložiti tozadavne utemeljene prošnje potom politične oblasti I. inštanca in da ima ona potrditi, obstoj efektivnega interesa.

Ta ugodnost zadeva zlasti ono osebje, ki je uposobljeno in namenjeno za strežbo kmetijskih strojev, kakor mlatilnic, zrnječistilnih strojev, plugov na motor in drugih enakih strojev; nadalje one osebe, koje neobhodno potrebujejo združne zveze za jzvršitev dobav žita.

Nakazanje kupnin za konje in vozila. — C. kr. namestništvo v Trstu, nam sporoča z dopisom od 26. avgusta t. l., št. 166—14, da se je, vsled svoječasnega ukaza c. kr. finančnega ministerstva pooblastilo finančne deželne oblasti, da primerno uvažujejo potrebe takih posetnikov, ki so morali oddati svoje konje in vozila vojaški upravi, in izplačati zneske takim posest-

nikom, ki so nujno navezani na te denarje, po možnosti pred pretekom šestega tedna.

Tudi nima c. k. finančno ministerstvo nič zoper to, če se odstopijo tezadevne tirjatve drugemu plačilosprijemniku v slučaju, ako se obvesti o tem pravočasno finančna deželna oblast in pred odstopom tirjatve drugi osebi predloži poverjena izjava, v kateri izreče upravičenec, da odstopi tezadevne tirjatve nepreklicno določeni osebi. (Dovoljujem nepreklicno, da se izplača zgoraj označeni znesek N. N. v X.).

Razglás.

o sprejemu gojenk v kmetijsko goskodijsko šolo c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Po okoliščinah, ki jih določijo sedanje razmere vsled nastale svetovne vojske, se otvori šole v jeseni (bržčas okolu Vseh svetih) šestnajsti tečaj kmetijske goskodijske šole. Gojenke morajo stanovati v zavodu, ki je pod vodstvom čč. gg. sester iz reda sv. Frančiška. Zavod je v posebnem poslopju poleg Marijanišča na Spodnjih Poljanah v Ljubljani ter poučuje 7 moških in 7 ženskih učnih moči.

Pouk, ki je slovenski in brezplačen, zavzema poleg verouka, vzgojeslovja, zdravoslovja, ravnanja z bolniki, spisja in računstva vse one predmete, ki jih mora umeti vsaka dobra goskodijska, zlasti se pa poučuje teoretično in praktično o kuhanju, šivanju (ročnem in strojnem), pranju, likanju, živinoreji, mlekarstvu, vrtnastvu itd. Gojenke se istotako vežbajo v goskodijskem knjigovodstvu ter v ravnanju z bolniki in z bolno živino.

Gojenke, ki se žele učiti nemškega jezika, dobe v tem predmetu brezplačen pouk in priliko, da se v enem letu zadosti privaidjo nemškemu jeziku.

Gojenka, ki bo sprejeta v zavod, plača na mesec za hrano, stanovanje, kurjavo, razsvetljava, perilo, t. j. sploh za vse, 35 K, ali za ves tečaj 385 K. — Vsaka gojenka mora prinesiti po možnosti naslednjo obleko s seboj; Dve nedeljski obleki, tri

obleke za delo, dva para čevljev, nekaj belih in barvanih jopic za ponoči, štiri barvana spodnja krila, dve beli spodnji krili, šest srajc, šest parov nogavic, 10 do 12 žepnih robcev, šest kuhinjskih predpasnikov in tri navadne predpasnike. (Predpasniki za delo se tudi priskrbe v zavodu proti plačilu.) Če ima katčra več obleke, jo sme prinesiti s seboj.

Deklice, ki hočejo vstopiti v gospodinjstvo šolo, morajo:

1. dovršiti že 16. leto; le izjemoma, v posebnega ozira vrednih slučajih se more dovoliti sprejem mlajših učenk;

2. znati čitati, pisati in računati;

3. predložiti obvezno pismo saršev ali varuha, da plačajo vse stroške;

5. zavezati se, da bodo natančno in vestno zvrševale vsa dela, ki se jim nalože, ter da se bodo strogo ravnale po hišnem redu.

Prošnje za sprejem, ki jim je priložiti šolsko in zdravniško spričevalo ter obvezno pismo staršev, oziroma varuha, naj se pošljejo.

saj do 15. oktobra t. l.

glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani. Če bo mogoče s poukom poprej pričetki oziralo se bo na prošilke, ki se prve zglase.

V prvi vrsti se v gospodinjstvo šolo sprejemajo deklice, ki imajo domovinsko pravico na Kranjskem; če bo pa v šoli prostora, se bodo sprejemale tudi prošilke iz drugih dežel.

Prošnje za sprejem bodo rešene takoj, ko bo določen pričetek šole.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, dne 1. avgusta 1914.

Društvene vesti.

»Goriško kmetijsko društvo« v Gorici. — Korenjski trg (Attemsova palača) ima v zalogi naslednje kmetijske potrebščine:

Kalijevo sol 42% kvintal po 13 K 50 v;

Tomaževo žlindro, znamke »Zvezda« in sicer zajamčeno s 16% po 6 K 24 v;

Amonijev sulfat z 20¹/₂ odstotki dušca, posušen in semlet, kv po 38 K, nadrobno pa po 40 v kg;

Fichtenin, sredstvo zoper razen mrčes na rastlinah in živalih ¹/₄ kg po 80 vin.;

Orehove semlete tropine, zajamčene s 56% beljakovin in tolšče, v vrečah po 75 kg, po 22 v z vrečo vred;

Klajno apno in sicer präcipitat s poprečno 38% skupne fosforove kisline, od katere je raztopne nad 90%, na debelo t. j. v vrečah po 50 kg po 24, nadrobno pa po 28 v kg;

Dendrin ali v vodi raztopni karbolinei, sredstvo za pokončevanje mrčesa in njegove zalege na sadnem drevju, kg po 80 v;

Amerikansko lepivo »Tree Sticky« za lovenje malih pedicev ali črešnjevih črvov, angleški funt po 2 K 30 v;

Papir za nastavljanje lepivnih pasov, na katere se namaže lepivo za lovenje pedicev, kg po 60 v;

Razen prejnavedenega blaga ima vedno v zalogi sol za živino, različna jeklena orala, slamoreznice, trtne škropilnice itd.

Društveniki, bivajoči na Krasu, si omislijo lahko amonijev sulfat, kalijevo sol, Tomaževo žlindro, fihtenin, orehove semlete tropine, klajno apno, dendrin, amerikansko lepivo, papir za lepivne obroče, modro galico, žvepleno moko, gumijeve trakce, pesino seme in seme lucerne po zgorajnavedenih cenah pri »Centralni podružnici za Kras« v Sežani.

Ta podružnica ima v zalogi tudi »Portland-cement«.

Opozarjamo p. n. društvenike, da naj naročajo vse gospodarske potrebščine pri društvu pravočasno, ter naj se ozirajo pri naročbah na objave v društvenem glasilu pod naslovom »Društvene vesti«. **Društvo ima v svoji zalogi le one kmetijske potrebščine, ki so našteje v »Prim. Gospodarju«, zato naj se onih predmetov, ki niso v njem navedeni, sploh ne zahteva.**

Semenska trgovina

AL. KORSIKA

Ljubljana - Bleivsova cesta - Vrtača 3.

Naznanjam častitemu občinstvu, da je izšel moj novi cenik za l. 1914 in se dobi brezplačno in poštine prosto. Imam v zalogi vsa zanesljiva poljska zelenjadna in cvetlična semena. Se priporočam za cenjena naročila.

Z odličnim spoštovanjem

AL. KORSIKA

Razglas za svilorejce.

Otvarja se naročba na svilodno seme za leto 1914 občeznane tvrdke prof. G. Pa-squalis di Vittorio (Italija) po sledečih cenah :

Polrumeno (poligiallo) ekstra onča 33 gr. po K 13

Letošnji poskusi so se izborno obnesli.

Naročbe sprejema

„Goriško kmetijsko društvo“ v Gorici.

VSAK

goriški kmetovalec, ki se bavi s pridelovanjem črešenj in je nastavlil prošlo jesen na debela lepivne pase t. j. papirne pase namazane z lepivom za lovenje mrčesa, ki ne zleta, ampak lazi po deblu na drevje, se je lahko uveril, da je lepivo, zvano

„Tree Sticky“

(amerikansko lepivo)

edino in najbolje sredstvo za to, da se obvaruje črešnje pedičevih gosenic.

Kdor pravočasno nastavi lepivne pase, uverjen naj bo, da mu mali pedice ne bo delal škode na črešnjah.

»Goriško kmetijsko društvo« kot glavni zalagatelj ameriškega lepiva za Goriško-Gradiščansko, za Trst z okolico in Istro sprejema že sedaj naročbe na to sredstvo.

Sadjerejci zglasite se pri tem društvu in naročite čim p ej potrebno množino tega lepiva, da obvarujete prvi pomladanski pridelek — vaše črešnje.

Prečitajte natančno članek, priobčen v 4. številki lanskega Primorskega Gospodarja na strani 53 ne odlašajte z naročbo!

GORIŠKO VINARSKO DRUŠTVO

vpisana zadruga z omejeno zavezo v Gorici, ima v svojih zalogah in prodaja naravna in pristna goriška vina. Razpošilja na vse kraje od 56 litrov dalje. Vzorce vin pošilja na zahtevo. Cene zmerne, potrežba točna in reelna. Sedež društva: Gorica, ulica Torrente poleg Vinar-
M W M M ske kleti 12. M MW W

Sivalni stroji,

sedanji čas, so Kayser, Afrana in Veritas

najboljši, pripravniti tudi za umetno ve-
zanje.

Dobivajo se samo pri

Ignacu Saunig v Gorici na Korunu 12.

Cenike na zahtevo brezplačno.

Lastna mehanična delavnica.

40 odstotno kalijevo sol

ima na prodaj „Goriško kmetijsko društvo“ v GORICI
na Kornu št. 2, (v Attemsovi palači). — — — — —

Znana stara domača tvrdka z železnino

O. ZAJEC

naznanja uljudno, da je preselila svojo trgovino v prostore hiše

Goriške ljudske posojilnice

GOSPOSKA UL. ŠT. 7 (PREJ KROJAŠKA ZADRUGA).

Na novo praktično urejena trgovina omogoči nas naše
cenj. odjemalce vsestransko hitro, točno, ceno in pošteno po-
streči.

Zahvaljevaje se dosedanje cenjenej naklonjenosti, proseč
i nadaljne vljudnosti, priporočamo se za obilne naročbe v naših
novih prostorih z odličnim spoštovanjem

O. Zajec.

Denar prihrani kdor kupi izgotovljeno pohištvo pri

ANTON BREŠČAK

GORICA - GOSPOSKA ULICA ŠT. 14 - GORICA

Via Signori, lastna hiša — kateri ima v zalogi najbogatejšo
zbero **pohištva vseh slogov**, za vsaki stan, priprostega in najce-
nejega izdelka. Različno pohištvo iz železa, podobe na šipe in platno,
ogledala, žime in platno.

Lastna delavnica za tapecirano pohištvo.

Cene brez konkurence. — Daje se tudi na obroke.

ZMLETE OREHOVE TROPINE

SO

· · prav dobra in izdatna krma za vsakovrstno živino · ·

Te tropine so se prav dobro obnesle pri pitanju ovac in prešičev, pri mladi živini, so izborna nadomestilo za oves pri konjih in izvrstno močno krmilo za delavne vole, ter dobro krmilo za molzne krave.

Pšenični otrobi vsebujejo le 18% beljakovin in maščobe, orehove tropine pa vsebujejo 56% beljakovin in maščobe.

Toplo priporočamo našim živinorejcem, naj si nabavijo čimprej zadostno množino teh tropin.

Dobe se v zalogi „Gor. kmet. društva“ v Gorici, Korenjski trg 2.

CEPLJENE TRTE

raznih belih in črnih sort ter za namizno grozdje Ia po najnižjih cenah

ima na prodaj

v veliki množini na raznih ameriškanskih podlagah

Krsto Pečenko

v Komnu na Krasu.

V interesu vinogradnikov priporočam, naj se naroča trte že poleti, sicer se lahko zgodi, da bodo nekatere zaželjene vrste kasneje že docela razprodane!

Cenik je brezplačno na razpolago!